

*Ю.Є. Шелюх, канд. техн. наук, О.М.Шелюх
(Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)*

ШЛЯХИ ТА МОЖЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМ І МЕТОДІВ ПРОТИПОЖЕЖНОЇ ПРОПАГАНДИ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ

У статті проаналізовано стан протипожежної пропаганди та причини низького рівня агітаційно-пропагандистської роботи, яку проводить інженерно-інспекторський склад, проблему впливу на свідомість громадян через засоби масової інформації, проведення безпосередньої роз'яснювальної роботи з метою підвищення рівня обізнаності населення в питаннях пожежної безпеки. Висвітлено особливості організації вивчення правил пожежної безпеки. Запропоновано методичні рекомендації з питань вдосконалення протипожежної пропаганди, агітації та навчання щодо забезпечення пожежної безпеки в державі.

Ключові слова: пожежна безпека, протипожежна пропаганда, правила пожежної безпеки, державний пожежний нагляд

Постановка проблеми. Статистичний аналіз пожеж в Україні свідчить, що основною причиною виникнення пожеж у 2011 році є необережне поводження з вогнем – 37275 пожеж, що є ознакою недостатньої профілактичної роботи, як з боку працівників органів державного пожежного нагляду, так і осіб, які відповідають за цю ділянку роботи в установах, організаціях, на виробництві, а також в містах та сільських населених пунктах.

На другому місці — це пожежі та загоряння, що виникають від порушення правил монтажу та експлуатації електрообладнання, побутових електроприладів – 11408 випадків. Із-за відсутності коштів населення користується саморобними або несправними електронагрівальними приладами, що призводить до виникнення пожежі. Від порушення правил монтажу та експлуатації печей виникло 4524 пожежі.

Велике занепокоєння викликає той факт, що відсоток пожеж та загорянь від дитячих пустощів з вогнем залишається досить великим (1,1 % від загальної кількості пожеж). Це зумовлено насамперед зменшенням кількості дитячих дошкільних закладів, що спонукає до збільшення кількості дітей, які залишаються без нагляду дорослих, та випадків їх (дітей) пустощів з вогнем. Ще гірша ситуація із функціонуванням дитячих дошкільних закладів – вони зазвичай діють лише в обласних та районних центрах. Очевидно, причиною цього є низька платоспроможність населення та збільшення вартості утримання дітей в дитячих дошкільних закладах. Окрім цього, за даними інспекції у справах неповнолітніх, з року в рік простежується тенденція щодо збільшення неблагополучних сімей. Як відомо, саме в таких сім'ях життя дітей поставлено під загрозу. Незважаючи на вжиті органами держнагляду заходи профілактичного характеру, проблема загибелі людей на пожежах з кожним роком стає все більш болючою і актуальною.

Ця проблема зумовлена низьким рівнем агітаційно-пропагандистської роботи, яку проводить інженерно-інспекторський склад. Тому сьогодні слід вирішувати проблему впливу на свідомість громадян через засоби масової інформації, проводити роз'яснювальну роботу серед населення з метою підвищення рівня обізнаності в питаннях пожежної безпеки. На жаль, зараз рівень агітаційно-масової роботи не достатньо високий. Інспектори рідко виступають у ЗМІ з актуальними питаннями щодо забезпечення пожежної безпеки свого регіону, поверхнево відносяться до інформування населення про стан пожежної безпеки в державі. Не завжди використовують усі можливості творчих спілок (письменників, композиторів, художників, кінематографістів) для створення художніх творів на протипожежну тематику (ніхто не буде заперечувати, що засобами літератури та інших видів мистецтва найкраще формується світогляд людини).

Аналіз причин та недоліків у діяльності інженерно-інспекторського складу свідчить про низький рівень та недостатню обізнаність спеціалістів з проблемами психології, з тематикою психолінгвістики, соціальної психології, конфліктології, міжособистісної комунікації

(психології спілкування, ділового спілкування, спілкування з різними категоріями населення, проблемами передачі інформації) і з педагогіки (основні методи навчання дітей та дорослих, методи професійного виховного впливу на громадськість).

Мета роботи. У цьому дослідженні зосередимо увагу на необхідності вдосконалювати форми і методи протипожежної пропаганди, агітації та навчання з метою забезпечення пожежної безпеки в Україні.

Виклад основного матеріалу. Профілактична діяльність державного пожежного нагляду – це комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів, спрямованих на те, щоб запобігти виникненню пожеж, зменшити вплив небезпечних факторів пожеж на людей та створити належні умови для успішного їх гасіння.

На початку 80-х років, коли почали вивчати проблеми організації профілактичної діяльності, фахівці розробили програму досліджень, у результаті якої було запропоновано методи збору вихідної інформації працівниками органів державного пожежного нагляду та співробітниками дослідно-випробувальних лабораторій. За допомогою цих методик отримали та опрацювали статистичний матеріал, що дозволив поставити вирішення проблем пожежно-профілактичної роботи на наукову основу. Зокрема, фахівці провели статистичний аналіз витрат часу на виконання різних видів профілактичної діяльності, розробили додатковий перелік наглядово-профілактичних робіт, спрямованих на запобігання пожеж. Доцільність цієї роботи зумовлена необхідністю розробити підходи для вирішення проблеми нормування витрат робочого часу інженерно-інспекторського складу та обґрунтування чисельності органів державного пожежного нагляду.

Дослідження чисельності інженерно-інспекторського складу державного пожежного нагляду з проблем організації пожежно-профілактичної роботи є важливим резервом підвищення ефективності усієї системи забезпечення пожежної безпеки. У процесі статистичного аналізу організації пожежно-профілактичної роботи на об'єктах було класифіковано усі види робіт, пов'язаних зі специфікою запобігання пожеж. Серед них було визначено шість основних пріоритетних напрямків, а саме: організаційна робота, перевірка та обстеження об'єктів, нормативно-технічна робота, адміністративно-правова діяльність, дізнання у справах про злочини, пов'язані з пожежами та порушенням вимог пожежної безпеки; протипожежна пропаганда.

У Конституції України (ст. 68) зазначено, що кожен громадянин України зобов'язаний неухильно дотримуватись законів України, у тому числі і „Про пожежну безпеку”. На жаль, наші громадяни не завжди знають і дотримуються вимог пожежної безпеки. Тому важливу роль у профілактиці пожеж відіграє саме протипожежна пропаганда.

Таким чином, масово-роз'яснювальною роботою з питань профілактики пожеж повинні займатись державні органи, відомства, установи, організації. Але, в першу чергу, це завдання органів державного пожежного нагляду (далі ДПН). Значення масово-роз'яснювальної роботи важко переоцінити. Її метою є підвищення рівня обізнаності населення з питань пожежної безпеки та формування уважного ставлення до встановлених законодавством вимог пожежної безпеки. Саме тому у статті особлива увага зосереджена на такому виді діяльності інспектора ДПН, як протипожежна пропаганда.

Отже, до основних завдань протипожежної пропаганди відноситься:

підвищення рівня знань населення з питань пожежної безпеки;

формування належного ставлення до чинного законодавства та заходів органів ДПН щодо забезпечення пожежної безпеки;

своєчасне та об'єктивне інформування населення про стан з пожежами та їх наслідками, про діяльність підрозділів МНС щодо ліквідації пожеж, аварій, надзвичайних ситуацій та стихійних лих;

вивчення, узагальнення, поширення вітчизняного та зарубіжного досвіду з вирішення проблем протипожежної пропаганди.

Тому органи ДПН з метою проведення протипожежної пропаганди здійснюють такі заходи:

організують заняття в дошкільних, загальноосвітніх навчальних закладах для вивчення правил обережного поводження з вогнем;

організують передачу текстів протипожежних застережень, звернень до населення через радіовузли об'єктів із масовим перебуванням людей, громадських підприємств;

готують для висвітлення в засобах масової інформації проблемні матеріали з питань пожежної безпеки;

організують розробку, виготовлення та розповсюдження видавничо-друкарської, сувенірної продукції на протипожежну тематику.

Велике значення у профілактичній діяльності має робота з дітьми. Для цього із добровільних об'єднань учнів створюються дружини юних пожежників (*далі* ДЮП). Одним з основних напрямків діяльності ДЮП є допомога у вихованні в учнівській молоді почуття відповідальності за збереження життя та матеріальних цінностей від пожеж. Тому працівники ДПН у профілактичній роботі з ДЮП мають на меті навчити дітей основ пожежної безпеки, навчити їх користуватися первинними засобами пожежегасіння.

Аналіз пожеж і загорянь у житловому секторі свідчить про те, що вони виникають від необережного поводження з відкритим вогнем і від недотримання технічних умов при користуванні електричними побутовими приладами і внутрішньою електромережею.

Для сільських населених пунктів найбільш характерні випадки пожеж у житлових будівлях від несправності і неправильної експлуатації печей, кухонних вогнищ, камінів, нагрівальних приладів, встановлених у лазнях. Тому в такій ситуації робота інженерно-інспекторському складу потрібно спрямовувати свою роботу на навчання населення правилам пожежної безпеки саме в побуті.

Однією з багатьох форм ефективної організації пожежно-профілактичної діяльності є навчання населення правилам пожежної безпеки на сільських зборах. Цьому повинна передувати ретельна підготовка: на початку року складається план проведення зборів громадян у населених пунктах із найбільшим показником виникнення пожеж та загибелі людей. Плануючи збори, потрібно вивчити усі можливості, щоб зібрати максимальну кількість жителів вибраного населеного пункту. Після узгодження з органами місцевого управління та затвердження плану, робота з організації і проведення зборів жителів проводиться трьома етапами.

Перший етап – підготовчий. Урахувавши протипожежний стан населеного пункту, розробляється сценарій проведення зборів, визначаються необхідні засоби, для прикладу: відеоматеріали чи об'єкти для зйомок. Інспектори ДПН роблять відеозйомку, після чого монтується фільм як наочний пізнавальний матеріал. Розробляється і видається експрес-інформація про випадки загибелі людей від вогню та рекомендації щодо дій населення у разі виникнення пожежі. Крім цього готують аналітичні матеріали зі статистикою виникнення пожеж та загибелі людей на пожежах за останні п'ять років.

Другий етап – організаційний. З урахуванням специфіки робочого дня люди самі вибирають день та місце проведення зборів. Для оповіщення жителів про збори залучають працівників сільської ради вони вручають запрошення про захід, що має відбутися; або священнослужитель після Літургії може оголосити про збори-навчання

Третій етап – проведення зборів. Збори повинні проводитися за визначеним планом. Спочатку аналізується протипожежний стан населеного пункту, господарств окремих громадян, у яких виникали пожежі або загоряння. Далі варто зосередити увагу на самотніх людях похилого віку, багатодітних неблагополучних сім'ях; особах, які зловживають спиртним; звертається увага на покинуті будинки; варто оглянути можливість та шляхи вдосконалення протипожежного режиму населеного пункту. На завершення використовуються агітаційно-пропагандистські засоби: відеофільми на протипожежну тематику, поширюється експрес-інформація, пам'ятки, інструкції щодо дотримання правил безпеки в побуті та на виробництві.

Для вдосконалення агітаційно-пропагандистської роботи інженерно-інспекторського складу ми пропонуємо блок-схему, яку можна використовувати для навчання населення правилам пожежної безпеки (рис. 1).

Рис. 1. Блок-схема методики навчання населення правил пожежної безпеки

Окрім цього для підвищення якості протипожежної пропаганди та покращення профілактичної роботи серед населення щодо дотримання вимог правил пожежної безпеки необхідно:

Інженерно-інспекторському складу разом з керівництвом регіональних відділів освіти в загальноосвітніх навчальних закладах організувати роботу методичних кабінетів з облаштування стендів, підбору наочних посібників та літератури, у яких висвітлена необхідна інформація щодо забезпечення основних заходів пожежної безпеки.

Для організації навчання населення з питань пожежної безпеки передбачити впровадження посади громадського інструктора з питань пожежної безпеки та протипожежної пропаганди. На впровадження такої посади передбачити кошти, що надходять на підставі договорів від промислових та інших об'єктів, а також відрахувань від платежів з майнових видів страхування на фінансування запобіжних заходів.

Комплектування посад громадських інструкторів бажано здійснювати з працівників інженерно-інспекторського складу державного пожежного нагляду, звільнених зі служби в запас або у відставку і мають великий практичний досвід роботи в наглядово-профілактичній діяльності. За кожним інструктором закріплюється адміністративний район міста або сільські населені пункти в районних центрах області. Організація навчання населення повинна проводитись згідно з графіком, який складається на поточний рік. Цей документ обов'язково затверджує начальник територіального органу державного пожежного нагляду. Напередодні проведення занять громадянський інструктор повинен мати:

Копію ухвали міськрайдержадміністрації або сільської ради про проведення навчання населення правилам пожежної безпеки.

Методичний посібник для інструктажів із коротким змістом тем для навчання.

Програму для навчання населення правилам пожежної безпеки.

Приклади пожеж, що виникли в житловому секторі протягом року.

Фотографії з місць пожеж із пояснювальними записками.

Набір плакатів з правилами пожежної безпеки в побуті.

Агітаційні матеріали: буклети, пам'ятки, листівки для вручення.

Усі навчально-ілюстративні та агітаційні матеріали повинні виготовлятися на замовлення територіального органу ДПН та організації добровільного пожежного товариства і вручатися інструкторам під час навчально-методичних зборів.

Висновки. На основі досліджень сучасного стану агітаційно-пропагандистської роботи у сфері пожежної безпеки, ми запропонували методичні рекомендації щодо вдосконалення протипожежної пропаганди та навчання громадян правилам пожежної безпеки. Запропоновані рекомендації дадуть змогу покращити рівень обізнаності населення щодо дотримання основних заходів пожежної безпеки, що зокрема вплине на зменшення кількості пожеж та загибелі людей від них у житловому секторі.

Список літератури:

1. **Про пожежну безпеку:** Закон України від 17 грудня 1993 р.// Верховної ради України – 1994. –№ 5 – т 21.
2. **Про стан** забезпечення пожежної безпеки та заходи щодо її поліпшення: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1999 р. № 1943.
3. **Про схвалення** Концепції Державної цільової програми забезпечення пожежної безпеки на 2011-2015 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2010 р. № 2348.
4. **НАПБ Б.02.005-2003** Типове положення про інструктажі, спеціальне навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки на підприємствах, в установах та організаціях України.
5. **Міллер О.В.** Організація пожежно-профілактичної роботи: Навчальний посібник. – Львів, 2009. – 392 с.

Ю.Е. Шелюх, О.М. Шелюх

ПУТИ И ВОЗМОЖНОСТИ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ФОРМ И МЕТОДОВ ПРОТИВОПОЖАРНОЙ ПРОПАГАНДЫ СРЕДИ НАСЕЛЕНИЯ

В статье проанализировано состояние противопожарной пропаганды и причины низкого уровня агитационно-пропагандистской работы, которую проводит инженерно-инспекторский состав, проблему влияния на сознание граждан через средства массовой информации, проведения непосредственной разъяснительной работы с целью повышения уровня осведомленности населения в вопросах пожарной безопасности. Отображено особенности организации изучения правил пожарной безопасности. Предложены методические рекомендации по вопросам усовершенствования противопожарной пропаганды, агитации и обучения по обеспечению пожарной безопасности в государстве.

Ключові слова: пожарная безопасность, противопожарная пропаганда, правила пожарной безопасности, государственный пожарный надзор

Yu. Ye. Shelyukh, O. M. Shelyukh

MEANS AND POSSIBILITIES TO IMPROVE FORMS AND METHODS OF FIRE SAFETY PROMOTION AMONG POPULATION

The state of fire prevention promotion and reasons for low level of promotion activities held by the engineer inspector staff are analysed in the article. The issue of influence on consciousness of citizens through mass media is described. The elucidative work to raise the level of awareness of fire safety issues among population is provided. Instructions on fire prevention promotion and education concerning ways to ensure fire safety in state are offered.

Key words: fire safety, fire prevention promotion, fire safety rules, state fire supervision